

Utvalgets pressemelding 2026

Pressemelding fra Finanspolitikkutvalget

Det Rådgivende utvalg for finanspolitiske analyser har som mandat å gi faglige vurderinger og råd om langsiktig bærekraft i statsfinansene, herunder om utformingen av finanspolitikken er forenlig med slike hensyn. Utvalget skal gi en årlig, kort uttalelse om disse vurderingene.

Hovedkonklusjoner i årets uttalelse er:

✓ **Budsjettet for 2026**

- Inndekning i budsjettavtalen med engangsinntekter og tilbakeføring av tapsavsetninger på over 5 mrd. kroner fremstår som selektive anslagsendringer som strider mot intensjonen bak handlingsregelen og god budsjettpraksis.
- Utvalget etterlyser fortsatt en grundig faglig gjennomgang av hvordan handlingsregelen bør praktiseres, i tråd med utvalgets tidligere anbefalinger.

✓ **Økning i forsvarsmidler**

- Rask økning i forsvarsutgiftene øker faren for svak kostnadskontroll og lite målrettet pengebruk. Investeringsplanene må skje innen gitte budsjetttrammer og hensynta midler til fremtidig drift. Forsvarsanalysen 2025 tyder på at dette ikke er tilfellet. Det har liten hensikt å anskaffe mer materiell enn forsvaret har økonomisk rom til å drifte.
- Det er viktig at de økonomiske prinsippene for effektiv næringspolitikk legges til grunn i satsingen på forsvar. En styrket satsing på sikkerhet og beredskap må ikke bli et påskudd for proteksjonisme, tildeling av særfordeler til enkeltaktører eller utstrakt subsidiering av næringslivet.

✓ **Finanspolitikken på mellomlang sikt**

- "Handlingsrommet» slik det beskrives i budsjettet, gir inntrykk av å være en gitt størrelse, men slik det er beregnet, er dette penger man har til disposisjon dersom man *ikke* handler. Gjennomføres utvalgets anbefalinger, kan det såkalte handlingsrommet mangedobles.
 - Forslagene utvalget har angitt på utgiftssiden, frigjør midler på over 40 mrd. kroner per år.
 - I tillegg kommer skatteutgifter på over 50 mrd. kroner som bør reduseres for å kutte andre, mer vridende skatter.

✓ **Samfunnsøkonomisk lønnsomhet i norske samferdselsinvesteringer**

- Investeringene i transportinfrastruktur har økt kraftig siden årtusenskiftet, ligger langt over sammenlignbare land, og samfunnsøkonomisk nytte har blitt stadig mer negativ. Bare en femdel av prosjektporteføljen i Nasjonal transportplan 2025-2036 (NTP) er beregnet ha en positiv netto nytte.
- Nye store prosjekter bør ikke settes i gang med mindre de er samfunnsøkonomisk lønnsomme.

- Et nytt system for veiprising, der alle bilister må betale for de kostnadene de påfører samfunnet, vil være samfunnsøkonomisk svært lønnsomt, i motsetning til de fleste investeringsprosjektene i NTP.
- ✓ **Et helhetlig skattesystem**
- Det er positivt at et bredt flertall på Stortinget nå ønsker en helhetlig skattereform, og at det er nedsatt en skattekommisjon for å berede grunnen for et forlik. For å stå seg over tid, bør forliket baseres på faglige prinsipper.
 - En naturlig del av et forlik vil være lavere skatt på arbeid.
 - Det er positivt at det nå settes i gang et forsøk med arbeidsfradrag.
 - Et skatteforlik bør inneholde forbedringer i formuesskatten, uavhengig av hvilket nivå formuesskatten skal ligge på. Alle formuesobjekter bør verdsettes likt. Fordelingshensyn kan ivaretas gjennom bunnfradrag og progressiv formueskattesats.
 - Skattefordelene for bolig bør gradvis reduseres, og på sikt fjernes.
 - Merverdiavgiften bør ikke brukes til å oppnå andre formål enn å skaffe staten inntekter og i minst mulig grad påvirke konsum- og produksjonsbeslutninger. Det oppnås ved at alle varer og tjenester er avgiftspliktige med samme sats.
 - Avgiftsfordelene for elbiler har bidratt til økt bilsalg og trafikk med tilhørende køproblemer, særlig i byer. Slike vridninger kunne vært unngått om en hadde økt avgiftene på biler med forbrenningsmotor, heller enn å gi nullutslippsbiler fordeler i avgiftssystemet.
 - Det er positivt at fritaket fra merverdiavgift for elbiler avvikles.
 - For næringer med grunnrente, for eksempel villfisk, bør det i større grad brukes auksjoner av tillatelser.
- ✓ **Effektivitet i kraftmarkedet**
- Strømstøttsordningen og spesielt norgespris virker uheldig inn på kraftmarkedet. De svekker prissignalene og bidrar til økt forbruk av kraft. Investeringer i samfunnsøkonomisk lønnsomme enøk-tiltak blir mindre privatøkonomisk lønnsomme.
 - Dersom en skal ha strømstøtte til husholdningene, må støtten frikobles fra den enkelte husholdnings kraftforbruk, slik at husholdningene har insentiv til å tilpasse eget forbruk til knappheten i markedet.
 - Det er positivt at det ikke er innført strømstøtte til næringslivet. Det ville i enda større grad svekket effektiviteten i kraftmarkedet.
- ✓ **Arbeidsmarkedet**
- Sammenlignet med andre land er arbeidsdeltakelsen høy blant yngre og eldre aldersgrupper, men relativt lav blant 40- og 50-åringer. Det bør iverksettes flere tiltak for å redusere frafallet fra arbeidslivet blant 40- og 50-åringer.
 - Arbeidstaker og arbeidsgiver bør få sterkere økonomiske insentiver til å redusere sykefravær.
 - Det er positivt at regjeringen trapper opp bruken av arbeidsmarkedstiltak.
 - Veksten i unge mottakere av helserelaterte ytelser kan innebære økt varig utenforskap. Utvalget støtter at det settes i gang forsøk rettet mot unge der ytelser ikke har medisinske inngangsvilkår.

- Pensjonsreformen viser at insentiver kan ha store effekter på arbeidsdeltakelsen. Man bør ikke innføre nye elementer i pensjonssystemet som motvirker insentivene til å stå lenger i arbeid.